

სადაზღვევო კომპანიის ფინანსური მდგრადობის მაჩვენებლები

მზღვეველის მიერ ფულადი ვალდებულებების შესრულებისთვის, აუცილებელია სადაზღვევო კომპანიას ჰქონდეს ე.წ. „გადახდისუნარიანობის მარჟა“, ე.ი. აქტივების სიჭარბე ვალდებულებებთან შედარებით. გადახდისუნარიანობის ფინანსურ გარანტიებად აღიარებულია სადაზღვევო კომპანიის საკუთარი კაპიტალი.

გადახდისუნარიანობის მარჟის პირველი კონცეფცია აღმოცენდა დიდ ბრიტანეთში¹ 1946 წელს, სადაც მითითებულია, რომ სადაზღვევო კომპანიებში, რომლებიც სპეციალიზდებიან სადაზღვევო მომსახურებაზე სიცოცხლის დაზღვევის გარდა, აქტივები ვალდებულებებს უნდა აღემატებოდნენ სადაზღვევო პრემიის სიდიდის 10%-ის ოდენობით. გადახდისუნარიანობის რისკი მით უფრო მეტია, რაც უფრო სუსტად რეგულირდება ბაზარი. მაგალითად შვედეთში არ არის დაფიქსირებული მზღვეველთა გადახდისუნარიანობის არც ერთი შემთხვევა.²

ევროკავშირის კონცეფციის სადაზღვევო ორგანიზაციების გადახდისუნარიანობის შესახებ, ევროკავშირის პირველი საკოორდინაციო დირექტივის თანახმად, 1973 წლის 24 ივლისიდან ყოველი სადაზღვევო კომპანია, სიცოცხლის დამზღვევი სადაზღვევო კომპანიების გარდა, ვალდებულია ჰქონდეს:

1. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესაბამისი ტექნიკური რეზერვები, რომლის სიდიდე და განთავსების წესი განისაზღვრება დამოუკიდებლად მონაწილე ქვეყნის მიერ.
2. გადახდისუნარიანობის რეზერვი (მარჟა), როგორც დამატებითი ფინანსური გარანტია, თავისუფალი უნდა იყოს ყოველგვარი ვალდებულებებისგან.
3. საგარანტიო ფონდი, რომელიც შედგება ვალდებულებებისგან თავისუფალი ქონებისგან, სიდიდით გადახდისუნარიანობის რეზერვის 1/3-მდე. ეს ფონდი იქმნება იმისთვის, რომ გადახდისუნარიანობის რეზერვი საქმიანობის პროცესში ზღვარზე დაბლა არ დაეშვას.

სადაზღვევო ბაზრისთვის აქტუალური საკითხია სადაზღვევო კომპანიების ფინანსური მდგრადობა და გადახდისუნარიანობა, რაც მნიშვნელოვანი ფაქტორია სადაზღვევო ბაზრის განვითარების, რადგან სან-

დო და სტაბილურად მომუშავე კომპანიებს შეუძლია პოტენციური კლიენტების მოზიდვა, განსაკუთრებით დაზღვევის ისეთ მნიშვნელოვან სფეროში, როგორცაა: სიცოცხლის დაზღვევა.

1980 წლებში ფინეთში და შემდგომ დიდ ბრიტანეთში შეიქმნა „Finnish Solvency Working Party“ და „British Solvency Working Party“, რომლების მიზანი იყო სადაზღვევო კომპანიების გადახდისუნარიანობის შესწავლა, რომელთა მიზანი იყო სადაზღვევო პროცესის მოდელის შექმნა და ამ მოდელის მეთოდის შესწავლა. ამასთან შემუშავდა სტატისტიკური მონაცემების შეგროვების ახალი სტანდარტები „Finnish Solvency Working Party“ და „British Solvency Working Party“-ს საფუძველზე.

2002 წელს ევროკავშირის 2002/12 და 2002/13 დირექტივების შესაბამისად აღნიშნულ კონცეფციაში შევიდა შესწორებები.³ პირველი დირექტივა შეიცავს, სადაზღვევო კომპანიის გადახდისუნარიანობის ნორმატივის და სადაზღვევო კომპანიის გარანტირებული ფონდის გაანგარიშების მეთოდის კას.

მზღვეველთა გადახდისუნარიანობაზე კონტროლი საშუალებას აძლევს საზედამხედველო ორგანოს ადრეულ სტადიაზე გამოავლინოს პრობლემური შემთხვევები და დაიცვას დამზღვევები. გადახდისუნარიანობის რეგულირებაზე Solvency-ის მიერ მიღებულ იქნა მოთხოვნები 2002 წელს, რომელიც ძალაში შევიდა 2004 წელს. რომლის საფუძველზე გაიზარდა მინიმალური საგარანტიო ფონდი, შეიცვალა ლიკვიდური კაპიტალის სტრუქტურა. გაძლიერდა კონტროლი მზღვეველებზე, ვინაიდან დადგინდა გადახდისუნარიანობისადმი მოთხოვნის შესრულების აუცილებლობა, გაფართოვდა საზედამხედველო ორგანოების უფლებები, მზღვეველის საქმიანობაში ჩარევის თვალსაზრისით.

1 Theory and Practice of insurance. Francois Outreville. Kluwer Academic Publishers. 1997.

2 Sigma No7. 1995. Zurich. Swiss Re.

3 Solvency Control Levels, Draft Guidance Paper, IAIS Subcommittee on Solvency and Actuarial Issues, Draft version 24 June 2002.

Solvency I - არის მარტივი და გასაგები სისტემა, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელი ხდება ერთმანეთს შეუდარდეს სხვადასხვა კომპანიის შედეგები. თუმცა გააჩნია ნაკლოვანებებიც, როგორცაა: აქტივებისა და ვალდებულებების შეფასება არ ემყარება საბაზრო პრინციპებს; გამოყენებული სიდიდეები - პრემიები და გადახდები - დაზღვევაში (სიცოცხლის დაზღვევის გარდა), მათემატიკური რეზერვები, რისკისქვეშ მყოფი კაპიტალი, სიცოცხლის დაზღვევისას - სრულად არ შეესაბამება ანდერრეიტინგული რისკის შეფასების კორექტირებას; გადახდისუნარიანობის ნორმატიული მარჯა არ მოიცავს საინვესტიციო რისკს; მხედველობაში არ მიიღება რისკების დივერსიფიკაცია, რისკების გაცემის გარკვეული ფორმები, დამოკიდებულება აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის; გადაზღვევის გათვალისწინება შეზღუდულია. რისკების გადაცემა ისევე როგორც გადამზღვევის კრედიტუნარიანობა არასაკმარისად გაითვალისწინება.¹

2001 წელს ევროკომისიამ დაიწყო პროექტის Solvency II-ის განხორციელება სადაზღვევო კომპანიებზე ზედამხედველობის ევროპული სისტემის გადახედვის მიზნით.²

იგი მოიცავს შემდეგ ძირითად საკითხებს:

ფასდება სადაზღვევო კომპანიის საერთო ფინანსური სტაბილურობა; გამოიყენება დაზღვევაში ადაპტირებული სამ საფეხურიანი სტრუქტურა ბანკებისთვის, ბაზელის ნორმატივების ანალოგიურად; შეფასება ხორციელდება სარისკო მიდგომის მეშვეობით, რაც მზღვეველებს განაწყობს პროფესიონალურ დონეზე მართონ იგი, და შემდგომში გამოყონ საკუთარი მოდელები.

Solvency II უნდა შეესაბამებოდეს შეფასების და ანგარიშგების სტანდარტებით IASB-ს მოთხოვნებს (IASB – ფინანსური ანგარიშების საერთაშორისო სტანდარტების საბჭო); ამის გარდა, იგი უნდა შეესაბამებოდეს AIAIS-ის (სადაზღვევო ზედამხედველობის საერთაშორისო ასოციაცია) და IAA-ს (საერთაშორისო აქტუალური ასოციაცია) მოთხოვნებს.³ Solvency II-ის სისტემა ბაზელის წესების ანალოგიურად გულისხმობს მოთხოვნების სამ ჯგუფს: ნორმატიული კაპიტალის რაოდენობრივი განსაზღვრა; ხარისხობრივი მოთხოვნები, კონტროლის პროცედურები საზედამხედველო ორგანოების მხრიდან; მოთხოვნებს უყენებს საბაზრო გამჭვირვალობას.

სადაზღვევო კომპანიის გადახდისუნარიანობის მინიმალური დონისადმი მოთხოვნა სხვადასხვა ქვე-

ყანაში უმნიშვნელოდ განსხვავდება ერთმანეთისაგან და პრაქტიკულად 20%-ის ფარგლებში თავსდება.

გარდა აღნიშნული მაჩვენებლისა გამოიყენება საკუთარი სახსრების დაფარვის საკმარისობის დონის მაჩვენებელი (Capital Adequacy Ratio ან (AR)), რომელიც გამოითვლება როგორც სხვაობა სადაზღვევო ორგანიზაციის გადახდისუნარიანობის ფაქტიურ დონესა და მის ნორმატიულ სიდიდეს შორის:

$$CAR = \frac{U_f - U_n}{U_n} \cdot 100\%$$

სადაც $U_f(n)$ - გადახდისუნარიანობის ფაქტიური (ნორმატიული) დონე.

სადაზღვევო კომპანიის გადახდისუნარიანობა მიიღწევა მაშინ, როცა საკუთარი სახსრების ფაქტიური სიდიდე შეესაბამება ნორმატიულს. საკუთარი სახსრების გადახდისუნარიანობის ნორმატიული სიდიდე განისაზღვრება სამი მაჩვენებლით:

სადაზღვევო კომპანიის ფინანსური მდგრადობის შეფასებისას მიუხედავად იმ ქვეყნისა, რომელშიც იგი მუშაობს, Standard & Poor's-მა გამოიყენა ერთი და იგივე კატეგორიები. ეს კრიტერიუმები, დაჯგუფებულია რეიტინგული ანალიზის რვა მიმართულების მიხედვით, და როგორც წესი, ითვალისწინებს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, დარგობრივ, სამენარმეო და ფინანსურ რისკებს (Insaranse Criteria: Property / Casaalty Edition Ratings Pirect, საკრედიტო ანალიტიკურ სისტემაში Standard & Poor's). ამის გარდა Standard & Poor's ასევე იხილავს თუ რა გავლენას ახდენს ქვეყნის და რეგიონალური ფაქტორები მზღვეველის საოპერაციო საქმიანობაზე.

სადაზღვევო კომპანიის ფინანსური მდგრადობა მიიღწევა ანაზღაურებული სანესდებო კაპიტალით, რომელიც სადაზღვევო რეზერვებით მიღებული ვალდებულებების ადექვატურია. მზღვეველის ფინანსური მდგრადობის, მისი საიმედობის მაჩვენებელია გადახდისუნარიანობა.

ფინანსური ანალიზის საერთაშორისო პრაქტიკით შემოთავაზებული ფინანსური კოეფიციენტებია :

საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი ახასიათებს სანარმოს მესაკუთრეთა წილს მის საქმიანობაში ავანსირებული საშუალებების საერთო ოდენობაში. მისი ოპტიმალური მნიშვნელობა 0.5 – 0.8 ფარგლებში მერყეობს. რაც უფრო მაღალია ამ კოეფიციენტის მნიშვნელობა ფინანსურად, მით უფრო მდგრადია სანარმო. საერთოდ, მიღებულია, რომ საკუთარი კაპიტალის წილი აღემატებოდეს მოზიდული კაპიტალის წილს, რადგან ამ შემთხვევაში უფრო დიდია იმის ალბათობა, რომ ვალეები საკუთარი სახსრებით დაიფარება. აღნიშნული მაჩვენებელი სანარმოს გრძელვადიანი გადახდისუნარიანობის მაჩვენებელია.

საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი = საკუთარი კაპიტალი / ბალანსის აქტივების ჯამი.

1 Principles on Capital Adequacy and Solvency. IAIS Solvency and Actuarial Issues Subcommittee, 2002.

2 Principles on Capital Adequacy and Solvency. IAIS Solvency and Actuarial Issues Subcommittee, 2002.

3 Solvency Control Levels, Draft Guidance Paper, IAIS Subcommittee on Solvency and Actuarial Issues, Draft version 24 June 2002.

ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი მიუთითებს ქონების რა ნაწილია შექმნილი ნასესხები წყაროების ხარჯზე და გაიანგარიშება შემდეგი ფორმულით:

ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი = ნასესხები წყაროები / ბალანსის აქტივების ჯამი. სასურველია მისი მნიშვნელობა 0,5-ზე ნაკლები იყოს.

სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი თავისი ეკონომიკური შინაარსით სანარმოს აქტივების ლიკვიდურ სახსრებად გარდაქმნის რეალური შესაძლებლობის მახასიათებელია და იგი გაიანგარიშება, როგორც მიმდინარე აქტივებსა და მოკლევადიან ვალდებულებებს შორის სხვაობის თანაფარდობა საბრუნავი აქტივების ჯამთან. მისი ოპტიმალური მნიშვნელობა 0,2-ის ტოლი ან მეტი უნდა იყოს.

სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი = (მიმდინარე აქტივები-მოკლევადიანი ვალდებულებები) / საბრუნავი აქტივების ჯამი.

სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი აქტივების ლიკვიდურ სახსრებად გარდაქმნის პოტენციური შესაძლებლობის მახასიათებელია და საბრუნავი და ბრუნვის გარეშე აქტივების თანაფარდობით გაიანგარიშება. თუ აღნიშნული მაჩვენებლის მნიშვნელობა 0,5-ის ტოლია ან მეტია, მაშინ ბალანსის აქტიური ნაწილის სტრუქტურა დარღვეული არ არის და აქედან გამომდინარე, სანარმოს ფინანსურ მდგომარეობას გაუარესების საშიშროება არ ემუქრება.

სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი = საბრუნავი აქტივები / გრძელვადიანი აქტივები.

საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი ახასიათებს მიმდინარე საქმიანობის დაფინანსებისთვის გამოყენებული საკუთარი საბრუნავი კაპიტალის წილს, ანუ საკუთარი კაპიტალის იმ წილს, რომელიც დაბანდებულია საბრუნავ საშუალებებში. თავად ამ კოეფიციენტის ნორმალური სიდიდე დარგის თავისებურებებზეა დამოკიდებული და განისაზღვრება საკუთარი საბრუნავი სახსრების შეფარდებით საკუთარ კაპიტალთან. მისი საშუალო ნორმატიული მაჩვენებელი მეტია ან ტოლი 0,5-ის.

საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიცი-

ენტი = საკუთარი საბრუნავი სახსრები / საკუთარი კაპიტალი.

საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი ზოგადად ახასიათებს სანარმოს ფინანსურ სტრუქტურას და მდგრადობას. რაც უფრო მეტია საკუთარი სახსრების წილი კაპიტალში, მით უფრო დაბალია კომპანიის ფინანსური რისკები. ამ მაჩვენებლის ზრდა დადებით მოვლენად ითვლება. კოეფიციენტის მინიმალური ზღვარი ერთის ტოლია, წინააღმდეგ შემთხვევაში სანარმოს ფინანსური მდგომარეობა არასაიმედო ხდება. მისი გაანგარიშება ხდება შემდეგი ფორმულით:

საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი = საკუთარი კაპიტალი / ნასესხები კაპიტალი.

ფინანსური დამოუკიდებლობის კოეფიციენტი გაიანგარიშება საკუთარი კაპიტალის შეფარდებით დაფინანსების წყაროების მთლიან ჯამთან და გვიჩვენებს საკუთარი სახსრების ხვედრით წილს დაფინანსების წყაროების საერთო ოდენობაში. ამ კოეფიციენტის მნიშვნელობა საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტის ტოლია, ვინაიდან გაანგარიშებაში ერთი და იგივე სიდიდეები მონაწილეობს. (აქტივების და მათი დაფინანსების წყაროების სახით).

ფინანსური დამოუკიდებლობის კოეფიციენტი = საკუთარი კაპიტალი/დაფინანსების წყაროების მთლიანი ჯამი.

ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტის შებრუნებული სიდიდეა და გვიჩვენებს რამდენჯერ აღემატება აქტივები საკუთარ კაპიტალს. მაჩვენებლის ზრდა ნასესხები სახსრების ზრდაზე მიუთითებს, რაც სანარმოს ფინანსურ სტაბილურობას საფრთხის წინაშე აყენებს. თუ ამ კოეფიციენტის მნიშვნელობა ერთამდე დაეცა, ეს ნიშნავს, რომ ქონებას სრულად აფინანსებენ მესაკუთრეები. მისი გაანგარიშება ხდება ფორმულით:

ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი = მთლიანი აქტივები/საკუთარ კაპიტალი.

გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფ-

იცინტი მიუთითებს, გრძელვადიანი აქტივების რა ნაწილია დაფინანსებული გარე ინვესტიორების მიერ და რაც უფრო მაღალია ეს მაჩვენებელი, მით უფრო დამოკიდებულია საწარმო გარე ინვესტიორზე.

გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფიციენტი = გრძელვადიანი ვალდებულებები / გრძელვადიანი აქტივები.

საწარმოს მთლიანი კაპიტალის სტრუქტურას ახასიათებს ნასესხები სახსრების გრძელვადიანი მოზიდვის კოეფიციენტი, რომელიც სპეციალურ ეკონომიკურ ლიტერატურაში ფინანსური ლევერიჯის სახელითაა ცნობილი და გაიანგარიშება შემდეგი ფორმულით:

ფინანსური ლევერიჯი = გრძელვადიანი ვალდებულებები / (საკუთარი კაპიტალი + გრძელვადიანი ვალდებულებები).

ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტი განსაზღვრავს გრძელვადიანი ვალდებულებების წილს გამოყენებული კაპიტალის თანხაში და მისი ზრდა დინამიკაში უარყოფითი მაჩვენებელია. გამოიყენება ფინანსური ლევერიჯის რამდენიმე ფორმა, კერძოდ:

ფინანსური ლევერიჯი = (სესხები + პრივილეგიური კაპიტალი) / (მთლიანი აქტივები - მოკლევადიანი ვალდებულებები).

ფინანსური ლევერიჯის მაჩვენებლის მინიმალური ზღვარი ერთი ტოლია. რაც უფრო მეტია ნასესხები წყაროების ხვედრითი წილი, მით მეტი იქნება ამ სეს-

ხებზე გადასახდელი პროცენტების ოდენობა. შესაბამისად, უარესდება საწარმოს საქმიანობის ფინანსური შედეგი. ფინანსური ლევერიჯის დონის შეფასებისას უნდა გავითვალისწინოთ მოგებისა და ფულადი ნაკადის ზრდის ტემპები.

ფინანსური ლევერიჯის კატეგორია დაკავშირებულია ფინანსურ რისკთან, რომელიც არსებობს გრძელვადიან ვალდებულებებზე პროცენტის გადახდისთვის საჭირო სახსრების უკმარისობის გამო. ფინანსური ლევერიჯის ზრდა საწარმოს ფინანსური რისკის ზრდას მოასწავებს. წმინდა მოგება დაბალი იქნება იქ, სადაც ფინანსური ლევერიჯი მაღალია. თუ საწარმოს საქმიანობა მთლიანად საკუთარი სახსრებითაა დაფინანსებული, მაშინ ფინანსური ლევერიჯი ერთი ტოლია. ამ დროს რისკი არ არსებობს, ხოლო მოგების ცვლილება მთლიანად რეალიზაციის მოცულობის ცვლილებით, ანუ საწარმოო პირობებითაა გამოწვეული.

სადაზღვევო კომპანიის ფინანსური მდგომარეობა არის მისი ფინანსური კონკურენტუნარიანობის მაჩვენებელი, ფინანსური რესურსების და კაპიტალის გამოყენების, ვალდებულებების შესრულების სრულყოფისა და სხვა სამეურნეო საქმიანობის წინაშე.

ნატო კაკაშვილი -
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
თსუ პროფესორი

გამოყენებული ლიტერატურის სია:

1. შათირიშვილი ჯ. კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო საქმე თბ., 2012
2. theory and Practice of insurance. Francois Outreville. Kluwer Academic Publishers. 1997.
3. Solvency Control Levels, Draft Guidance Paper, IAIS Subcommittee on Solvency and Actuarial Issues, Draft version 24 June 2002.
4. Principles on Capital Adequacy and Solvency. IAIS Solvency and Actuarial Issues Subcommittee, 2002.
5. Solvency Control Levels, Draft Guidance Paper, IAIS Subcommittee on Solvency and Actuarial Issues, Draft version 24 June 2002.

INDICATORS OF FINANCIAL STABILITY FOR THE INSURANCE COMPANIES.

Nato Kakashvili - TSU Professor

SUMMARY

In order to performance their financial obligations by insurer, it is necessary to have the insurance company “Solvency margin”, iesurplus of assets to liabilities. Financial guarantees are recognized as a solvency of the insurance company’s own capital.

Current issue of insurance companies is a financial stability and solvency in the insurance market, which is an important factor in the development of the insurance market, because reliable and stable companies can attract potential customers, especially in the vital areas of insurance, such as life insurance.

The insurance company’s financial condition is an indicator of its financial competitiveness, financial resources and the use of capital, and other economic activities to improve the performance of obligations.